

IZBORI 2024.

 ODLUČUJEMO O

 664 057

 BUĐUĆNOSTI

Provjerite što stranke
planiraju za djecu i mlade.

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

Mreža pita, kandidati odgovaraju:

**Odgoj i
obrazovanje?**

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

1. Koji su vaši prioriteti u rješavanju problema u sustavu odgoja i obrazovanja djece i mladih te koliko procjenjujete da je potrebno uložiti u promjene koje planirate do kraja mandata?

Domovinski pokret predviđa drastične promjene u čitavom sustavu prije svega osiguravajući dostatna sredstva za cijeli paket demografskih mjera, odnosno čak 4 posto BDP-a, što se odnosi na sve predviđene mjere, uključno sa stanogradnjom itd., no u svakom slučaju obuhvaća i ovaj segment u smislu izgradnje novih objekata za predškolski i školski odgoj i za zaposlene i novozaposlene u tim domenama. Prijedlog DP-a je omogućavanje svoj djeci pohađanje jaslica i vrtića, besplatno, bez obzira na status majke, odnosno radi li ona ili ne, te čak predviđa poludnevni boravak djece u vrtićima od 4 sata dnevno ako tako odgovara roditeljima. Nadalje, veliku promjenu DP predviđa s početkom školovanja u dobi od 6 godina. Time bi se s jedne strane oslobodilo oko 35.000 mjesta u ustanovama predškolske dobi, no opteretio bi se školski sustav. Za provođenje ove mjere potrebno je provesti reformu kurikuluma, prilagoditi je dobi djece, te zaposliti nove djelatnike. Sam školski sustav bi se transformirao tako da se uvede sportska aktivnost za svu djecu svaki dan, a najmanje 4 puta tjedno, što je također povezano s velikim ulaganja i organizacijom, ali je provedivo. Za vrijeme boravka u školi osigurat će se topli i hladni obroci. Povrh toga, osigurat će se boravak djece u školi za vrijeme školskih praznika, pod nadzorom, uz osigurane obroke, sa sportskim, kulturnim programom, radionicama i izletima, za djecu roditelja koji oboje rade.

Naši prioriteti u sustavu odgoja i obrazovanja uključuju osiguravanje mjesta u dječjim vrtićima za svako dijete, poboljšanje obrazovnih postignuća učenika kroz osiguranje jednakih obrazovnih mogućnosti u jednosmjenskoj nastavi, brigu o mentalnom zdravlju te jačanje medijske pismenosti.

Uz to, radit ćemo na smanjenju regionalnih razlika u obrazovanju te osiguranju pristupa kvalitetnom obrazovanju za sve učenike, uključujući djecu u ruralnim područjima i djecu s teškoćama. Osigurat ćemo dodatne resurse za pružanje podrške mentalnom zdravlju učenika te raditi na prevenciji međuvršnjačkog i online nasilja te negativnih utjecaja društvenih mreža na mentalno zdravlje mladih.

Iako su dječji vrtići u nadležnosti jedinica lokalne samouprave, predano radimo na ostvarenju cilja osiguranja mjesta u vrtiću za svako dijete u svakom dijelu Hrvatske. Do sada je uloženo 880 mln eura za nove i dogradnju postojećih vrtića, povećanje kvalitete i pristupa vrtićima, a izmjenom Zakona stvoreni su preduvjeti za osiguranje sredstava iz državnoga proračuna za završetak investicija financiranih iz projekata EU za izgradnju dječjih vrtića te sredstava za financiranje fiskalne održivosti dječjih vrtića. S preostalim osiguranim sredstvima, do 2030. svako dijete imat će zagarantirano mjesto u vrtiću.

Kada govorimo o osnovnim školama, pojednostavljenjem administracije i rasterećenjem roditeljskog budžeta kroz uvođenje mjera besplatnih školskih obroka, besplatnih udžbenika, besplatnog prijevoza te uvođenja e-upisa za sve obrazovne cikluse doprinosi se pristupačnijem, modernijem i pravednijem obrazovnom sustavu. Započeto je povijesno ulaganje u osnovne škole u iznosu u 1,5 milijardi eura kako bi svi učenici osnovnih škola pohađali nastavu u jednoj smjeni, u moderniziranim školama s odgovarajućom sportskom infrastrukturom te kuhinjama i blagovaonicama.

Hrvatski učenici trenutno postižu ispodprosječne rezultate u europskim i međunarodnim studijama. Kako bi se što bolje razumjelo uzroke takvih rezultata, uveli smo nacionalne ispite koji mjere postignuća učenika u temeljnim znanjima i kompetencijama. Analiza rezultata pružit će korisne povratne informacije nositeljima obrazovne politike u unaprjeđenju cjelokupnog sustava obrazovanja posebno kroz promjene kurikuluma. S ciljem rješavanja ovog izazova, započet je i eksperimentalni program cjelodnevne škole, čime će se ostvariti bolja školska postignuća učenika i smanjiti razlike nastale kao posljedica socio-ekonomskih razlika i uvjeta odrastanja.

Kako bi se doskočilo nedostatku nastavnika STEM smjerova u školama, uvedene su nove studentske stipendije za STEM nastavničke smjerove u iznosu od 600 eura mjesečno uz uvjet da nakon završetka studija odrade u školi minimalno onoliko godina koliko su primali stipendiju. Nakon samo godine dana primjene već više od 50 učitelja koji su bili korisnici stipendije zaposleno u školama a tijekom godina očekujemo povećanje tog broja.

Hrvatska ima jednu od najnižih stopa sudjelovanja djece u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (RPOO) u EU-u, pri čemu postoje značajne regionalne nejednakosti u sudjelovanju u RPOO-u. Djeca koja dolaze iz obitelji u nepovoljnom položaju najmanje su uključena. U osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju obrazovne nejednakosti vidljive su u postignućima. Brojna istraživanja pokazuju kako učenici povoljnijeg socioekonomskog statusa ostvaruju veća postignuća. Važno je naglasiti i kako u Hrvatskoj osnovnoškolsko obrazovanje traje najkraće unutar EU-a. Roditelji koji si to mogu priuštiti nedostatke sustava nadoknađuju privatnim instrukcijama, dok drugi to ne mogu, što doprinosi još većoj nejednakosti. Ono što zabrinjava je i provedba projekta „Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja” koji znatno smanjuje dostupnost općeobrazovnih sadržaja za učenike strukovnih škola. Time se te učenike zakida za sadržaje koji su važni za cjelovit osobni razvoj i otežava njihovo daljnje obrazovanje.

Stoga ćemo naše politike usmjeriti na:

- osiguravanje dostupnosti i priuštivosti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja za svu djecu u Hrvatskoj uspostavom transparentnog, objektivnog i pravednog sustava državne financijske podrške jedinicama lokalne samouprave te jednakih plaća za jednak rad za sve zaposlenike u dječjim vrtićima;
- provođenje mjera kojima bi se dugoročno postiglo minimalno dvogodišnje obavezno sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju za svu djecu;
- produljenje trajanja osnovne škole na devet godina uz zadržavanje postojećeg trajanja srednje škole i omogućavanje prelaska svih škola u jednu smjenu kao i integriranje produženog boravka u redoviti sustav osnovnog obrazovanja uz podršku države;
- unapređivanje stručne podrške učenicima iz skupina u nepovoljnom položaju kao što su to djeca iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa, otežavajućih obiteljskih okolnosti, djeca s teškoćama u razvoju, djeca s teškoćama mentalnog zdravlja i djeca migrantskog podrijetla;
- poboljšanje položaja pomoćnika u nastavi boljom regulacijom njihovog statusa na nacionalnoj razini, kako materijalni i radni uvjeti za pomoćnike u nastavi ne bi varirali i ovisili o jedinicama lokalne samouprave;
- osiguravanje adekvatne financijske potpore za svu djecu i mlade u Hrvatskoj koji imaju nepovoljne socioekonomske prilike, za sve razine obrazovanja;
- zadržavanje općeobrazovnih sadržaja u strukovnim školama polazeći od uvjerenja da škole ne mogu biti samo mjesta pripreme za tržište rada već i mjesta za osobni razvoj;
- kontinuirani razvoj znanja i vještina vezanih uz inkluziju za odgojno-obrazovne radnike na svim razinama obrazovanja te stipendiranje pripadnika etničkih manjinskih skupina za učiteljsku i nastavničku profesiju.

Osim toga, rad u odgoju i obrazovanju postaje sve manje i manje poželjan. Najneposredniji pokazatelj tih trendova činjenica je da postoji veliki nedostatak pojedinih profila obrazovnih radnika poput nastavnika matematike, informatike, fizike, biologije i kemije. Izdvajamo tri ključne teme vezano uz poželjnost rada u odgojno-obrazovnom sustavu: (1) materijalne uvjete u užem smislu, (2) vrednovanje raznovrsnosti rada u obrazovanju te (3) stručno usavršavanje i napredovanje odgojno-obrazovnih radnika, što su također pitanja koja imamo detaljno razrađena u našem programu.

Odgojno-obrazovni sustav potrebno je temeljito obnoviti. Ne postoji jasna strategija razvoja mreže škola i programa, kapitalnih ulaganja i investicijskog održavanja, kako na razini države, tako ni na razini osnivača. Faza eksperimentalnog uvođenja novog kurikulumu trebala je biti praćena temeljitim evaluacijama i unapređenjima kurikularnih dokumenata, međutim to nije učinjeno. Nije se vodila briga o kapacitetima škola i materijalnom okruženju, uslijed čega kurikularni pristup odgoju i obrazovanju nije dao očekivana poboljšanja u sustavu. Cilj nam je izgradnjom i dogradnjom škola uvesti jednosmjenski cjelodnevni rad škola u cijeloj Hrvatskoj, opremiti škole u skladu s potrebama, produljiti osnovno obavezno obrazovanje na najmanje devet godina ranijim upisom učenika u školu, modernizirati kurikulume uz snažnije uključivanje matematike i hrvatskog jezika te uspostaviti centre podrške za djecu s poteškoćama i darovitu djecu. U sustavu cjeloživotnog obrazovanja cilj nam je stvaranje inkluzivnog, pristupačnog i fleksibilnog sustava obrazovanja koji podržava učenje tijekom cijelog života i omogućava stjecanje vještina, prilagodbu tehnološkim promjenama i osobni i profesionalni razvoj pojedinaca. Povećat ćemo ulaganja koja bi omogućila poboljšanje materijalnog statusa plaća učitelja i nastavnika, poboljšanje infrastrukture, tehnoloških resursa i opreme u školama diljem zemlje. Ulaganje u zadovoljstvo nastavnika u obrazovnom sustavu direktno utječe na kvalitetu obrazovanja i omogućava stvaranje poticajnijeg okruženja za učenike. Unaprijedit ćemo sustav pružanja financijske pomoći polaznicima i obrazovnim institucijama, poticati sustave mentorstva, suradnje s poslovnim sektorom, program prekvalifikacija, učenja na daljinu. Isto tako važno je sustavno raditi na poticanju financijske pismenosti te na promjeni odnosa prema aktivnijem sudjelovanju u svijetu rada.

Mi Socijaldemokrati pitanje obrazovanja smatramo razvojnim prioritetom koji donosi dugoročnu društvenu stabilnost, ekonomski napredak i osiguranje kulturnog identiteta, te je tema kojom smo se kontinuirano bavili u našem saborskom radu. Posebno smo se angažirali, ukazivali na nedostatke i nudili konkretna rješenja na svim razinama obrazovnog sustava, od ranog i predškolskog pa do visokog obrazovanja.

Smatramo poraznim što je uključenost djece u programe ranog predškolskog odgoja i obrazovanja toliko ispod europskog standarda, stoga ćemo poticati razvoj obiteljskih servisa i u suradnji s lokalnim zajednicama osigurati mjesto u vrtiću za svako dijete s konačnim ciljem da vrtić bude besplatan za svako dijete.

Obrazovanje u Hrvatskoj mora biti dostupno svima, pod jednakim uvjetima, u skladu sa sposobnostima svakog pojedinca. Kako bi to osigurali obvezno obrazovanje mora biti besplatno, a i u cijeloj vertikali ostalih oblika obrazovanja, besplatan pristup mora biti osiguran što većem dijelu građana. S obzirom da je dostupnost edukativnih materijala jedan od preuvjeta za podršku ranog razvoja djeteta ujedno planiramo osigurati svoj djeci besplatne udžbenike.

Jedan od naših ključnih ciljeva je uspostavljanje integriranog pristupa predškolskom odgoju i obrazovanju gdje će se pri planiranju i provedbi programa u obzir uzimati različiti aspekti djetetova razvoja što će djetetu osigurati holistički razvoj. Pokrenut ćemo projekt postupnog uvođenja devetogodišnje osnovne škole, a srednju ćemo školu učiniti obaveznom s kurikulumom koji će voditi računa o društvenim, gospodarskim i regionalnim zadanostima te potrebama tržišta rada.

Problem deficita kadra je od posebne važnosti stoga nam je prioritet omogućiti zapošljavanje stručnjaka različitih profila za pružanje psihološko-pedagoške podrške, kao i stimuliranje najvršnjih studenata da se opredijele za učiteljska zanimanja kroz znatno povećanje plaća svih dionika obrazovnoga procesa i vraćanje digniteta učiteljskoj profesiji.

Mreža pita, kandidati odgovaraju:

**Mentalno
zdravlje djece?**

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

2. Koje korake ćete poduzeti radi poboljšanja mentalnog zdravlja djece i mladih u Hrvatskoj? Koliko sredstava planirate uložiti u rješavanje sustavnih problema u području osiguravanja mentalnog zdravlja djece i mladih?

Na ovo pitanje je uglavnom već odgovoreno u prvom pitanju, no naglašavamo da smatramo da je uvođenje svakodnevnih sportskih aktivnosti od presudnog značenja, ne samo zbog zdravlja nacije, već i kao mjere za uspostavu mentalnog zdravlja. Sudjelujući u sportskim aktivnostima djeca uče timskom djelovanju, poštovanju autoriteta trenera, ali, kao najvažnije, nauče prihvaćati poraz i nositi se s njime.

Jedan od velikih izazova današnjice je pravovremena briga o mentalnom zdravlju, koja uvelike ovisi i o prekomjernom korištenju digitalnih alata i društvenih mreža. Iako je pitanje nedopuštenog korištenja informacijsko-komunikacijskih uređaja tijekom odgojno-obrazovnog rada već regulirano Pravilnikom o kriterijima za izricanje pedagoških mjera, učenici iste mogu koristiti preostali dio dana izvan škole, a time dodatna zabrana korištenja ovih uređaja tijekom školskih odmora ne može značajnije pridonijeti zaštiti mentalnog zdravlja učenika.

Unutar programa cjelodnevne škole i eksperimentalnog kurikuluma nastavnog predmeta Informacijske i digitalne kompetencije, naglasak je stavljen na medijsku pismenost te sigurnost na internetu i društvenim mrežama.

U idućem mandatu, kako bismo pružili potrebnu skrb za očuvanje mentalnog zdravlja, osobito mladima, provodit ćemo posebne programe s primjenom najboljih praksi, s posebnim naglaskom na prevenciju depresije i suicida. Pritom ćemo ulagati u kapacitete zdravstvenog sustava: u psihološka savjetovališta u domovima zdravlja, u dispanzere za sveobuhvatnu skrb za mentalno zdravlje i u uspostavu mobilnih timova.

Važno je napomenuti da ćemo putem Obiteljskih centara, pružat pomoć djeci žrtvama vršnjačkog nasilja.

Istraživanja pokazuju da je mentalno zdravlje djece i mladih ozbiljno narušeno. Tome doprinose raznoliki čimbenici, uključujući i postojeći model školskog vrednovanja učeničkih postignuća u kojem je naglasak na ocjenama, a što generira pritisak na učenice/učenike te učiteljice/učitelje i nastavnice/nastavnike. Taj je pritisak osobito velik u osnovnoj školi, jer su školske ocjene ključni kriterij selekcije pri upisu u srednju školu. Stručnjaci upozoravaju da su akademski zahtjevi učestali izvor zabrinutosti i stresa u dijelu učeničke populacije s emocionalnim i psihosomatskim teškoćama, posebice strah od ocjene koja je niža od očekivane. Zato ćemo kad dođemo na vlast:

- Uvesti novi model vrednovanja učeničkih postignuća koji bi značajno smanjio „pritisak ocjena“ te novi model selekcijskih kriterija za prijelaz između obrazovnih razina;
- Povećati dostupnost stručne podrške za brigu o mentalnom zdravlju kroz zapošljavanje stručnjaka u odgojno-obrazovnim ustanovama, mobilne stručne timove i poticanje intersektorske suradnje te ulagati u stručno usavršavanje za razvoj znanja i vještina vezanih uz osobni i socijalni razvoj kako bi djeca i mladi, posebice oni iz skupina u nepovoljnom položaju, dobili podršku da ostvare svoje pune potencijale;

Evaluirati provedbe međupredmetnog kurikuluma zdravlja i kurikulumu osobnog i socijalnog razvoja, te jačati njihove provedbe u školama.

Zdravstveni je sustav u kolapsu, preko 50 000 mladih ima problem s mentalnim zdravljem, a na kontrolni pregled kod dječjeg i adolescentnog psihijatra čeka se 169 dana. Mentalno zdravlje bitna je komponenta općenitog zdravlja i osnovno ljudsko pravo koje je bitno za osobni, društveni i socioekonomski razvoj. Povećat ćemo izdvajanja za prevenciju, jer je to najbolji način za poboljšanje mentalnog zdravlja. Radit ćemo na sustavnoj destigmatizaciji i promociji emocionalne pismenosti. Uposlit ćemo veći broj psihologa/psihijatara u domove zdravlja jer bi svaki građanin trebao dobiti adekvatnu psihološku pomoć u svojoj neposrednoj sredini. Poticati ćemo upošljavanje psihologa i rada psiholoških savjetovališta kroz cijeli obrazovni proces. Da bi polaznici svih obrazovnih ustanova u Republici Hrvatskoj imali jednako dostupnu uslugu savjetovanja na razini institucije koju pohađaju, osnivanje sveučilišnih savjetovališta za studente na nacionalnoj razini je stvar higijene. Odluka o osnivanju takvih tijela ne smije biti u ingerenciji isključivo sveučilišta.

Mentalno zdravlje djece i mladih predstavlja gorući problem našeg društva, naročito u digitalnom dobu gdje su izloženi nekontroliranim i često štetnim sadržajima i gdje društvene mreže nude upitne osobe od autoriteta koji oblikuju njihove svjetonazore te umjesto da spajaju kao da sve više alijeniraju jedne od drugih.

U vidu navedenog planiramo ulaganja u proširenje kapaciteta i povećanje broja stručnjaka u području dječje psihijatrije kako bi se smanjile liste čekanja i osigurala pravovremena podrška za djecu i mlade u potrebi. Ujedno je potrebno osigurati i sustav besplatnih usluga za potrebite i njihove obitelji što uključuje proširenje mreže savjetovališta i centara za podršku.

Podupirati ćemo programe edukacije i osnaživanja stručnjaka iz područja mentalnog zdravlja kako bi bili sposobni pružiti najbolju moguću podršku djeci i mladima, te ulagati u programe prevencije mentalnih problema među djecom i mladima te u podizanje svijesti o važnosti brige o mentalnom zdravlju.

Planiramo značajna ulaganja u kulturne i sportske sadržaje koji dokazano pospješuju mentalno zdravlje pružajući strukturu, zajedništvo i odgovornost. Ujedno ćemo osigurati zapošljavanje stručnjaka u sustavu obrazovanja za pružanje psihološko-pedagoške podrške (školski psiholozi, defektolozi, edukacijski rehabilitatori, socijalni pedagozi...) te promicati medijsku pismenost i poticati edukativne programe koji će mlade naučiti kako kritički procjenjivati informacije i sigurno koristiti digitalne medije.

Mreža pita, kandidati odgovaraju:

**Nasilje
nad i među djecom?**

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

**3. Kako planirate zaštititi djecu koja su žrtve nasilja i zlostavljanja?
Koliko procjenjujete da je potrebno sredstava za ostvarenje mjera koje
će dovesti do smanjivanja nasilja i zlostavljanja djece, te primjerene
podrške djeci žrtvama vršnjačkog i obiteljskog nasilja?**

Domovinski pokret kategorički iskazuje nultu toleranciju prema svim vrstama nasilja, uključno s vršnjačkim. Domovinski pokret je svjestan da se radi o kompleksnom nizu utjecaja koji dovode do tih nemilih situacija, pa se i u pristupu rješavanja te problematike opredjeljuje na kompleksan pristup. Taj pristup uključuje obitelj, školu i društvo. Obitelj koja bi u idealnim okolnostima mogla financijski prihvatiti da majka radi na pola radnog vremena ili da uopće ne radi dok su djeca mala, ako tako želi, a omogućila bi više energije i strpljenja i nadzora nad djecom u obitelji, više razgovora, zajedničkog druženja, strpljenje za objašnjavanje različitih situacija i smirene odgovore na dječja pitanja. Što se tiče škole, Domovinski pokret smatra i uvjeren je da bi prije svega razredi trebali biti mali da se omogući povezivanje učitelja i nastavnika s djecom. Nadalje, da bi škole morale uvesti svakodnevno prakticiranje sporta, a najmanje 4 dana u tjednu. Taj prijedlog ima više benefita i on se na nalazi samo u brizi za zdravlje nacije, već dodatno u razvoju zdravog sportskog duha, u poštivanju autoriteta trenera i trenerica, kolegijalnosti i na koncu suočavanja s neuspjehom. Domovinski pokret smatra da je upravo suočavanje s neuspjehom, odnosno prihvaćanje da se u svakoj situaciji ne može postići uspjeh, neophodan za zdrav razvoj djeteta u odraslu i zrelu osobu. Tome idealu doprinosi i rast u obiteljima s više djece, gdje se djeca uče prihvaćanju različitih situacija, a uz ispravno usmjeravanje roditelja i na njihovo razumijevanje i prihvaćanje. Svi navedeni primjeri odnose se, dakle, na odgoj, razumijevanje mladih i poduku o neagresivnosti prema drugima. Što se tiče društva, ono je odgovorno u svojoj srži prepuštanjem različitih kašnjevih situacija kolektivnom zaboravu i potpunim nekašnjanjem. Koliko primjera prometnih nesreća utjecajnijih i politički aktivnih osoba se dogodilo, čak i sa smrtnim ishodom, a da počinitelj nije kažnjen i pitanje je hoće li biti. Djeca i bez da su odrasli toga svjesni upijaju takve nepravedne modele ponašanja. Domovinski pokret vidi kao rješenje u situacijama u kojima se vršnjačko nasilje ipak pojavi, da su gubitnici svi sudionici tog događaja, najviše oštećeno dijete, no u konačnici i počinitelji. Žrtvi je potrebna njega i tretman za povratak povjerenja u druge. Počiniteljima je potreban specijalistički tretman koji može uključivati i obiteljsku terapiju u borbi protiv nasilja i u obuzdavanju nasilničkih nagona. Često smo svjedoci da su agresivne osobe i same bile žrtve nasilja, pa se i taj aspekt pri tretmanu treba uzeti u obzir. Domovinski pokret, naročito u posljednjem primjeru, oštro osuđuje pojavu naslađivanja nad tuđom nevoljom i trpljenja batinanja, za osobe koje se takvim događajima vesele, snimaju ih i distribuiraju, smatra DP, potreban je poseban stručni oblik liječenja u domeni bihevioralnog tretmana. Na koncu, DP izražava žaljenje za sve dosadašnje slučajeve, podupire rad Udruge Luka Ritz koja je proistekla iz nemilog događaja smrtnog stradavanja jedinog djeteta obitelji Ritz, mladog maturanta glazbenih sklonosti, dobrog, pametnog i prelijepog mladića, kojeg više nema.

Značajne napore ulažemo u prevenciju i sprječavanje nasilja nad i među djecom u Hrvatskoj. Svi oblici nasilja, posebno oni koji uključuju djecu, predstavljaju ozbiljan problem koji zahtijeva hitne i odlučne korake.

S obzirom na pojavu novih oblika nasilja među djecom i mladima donosimo novi Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima.

Protokol se odnosi na slučajeve nasilja među djecom i mladima do 21. godine, a radi se o provedbenom dokumentu kojim se jasno propisuju postupanja i obveze nadležnih tijela s naglaskom na međusektorsku suradnju i zajedničko djelovanje u provedbi aktivnosti radi prevencije, ranog prepoznavanja rizika i suzbijanja nasilja, zaštite žrtava i poduzimanja adekvatnih mjera obiteljsko pravne i kazneno pravne zaštite protiv počinitelja.

U protokol je uvedeno i nasilje na društvenim mrežama kao i internetsko nasilje.

Hrvatske odgojno-obrazovne ustanove su mjesto nulte tolerancije na nasilje te sigurno mjesto za podršku djeci i mladima koja su žrtva nasilja. Pitanje neprihvatljivog ponašanja i vršnjačkog nasilja izuzetno je važno jer se može dogoditi svakom učeniku i utječe na žrtvu, učenika koji je počinio nasilje, ali i na promatrače.

Jedan od ciljeva Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. je poboljšanje pristupa visokokvalitetnoj socijalnoj skrbi za osjetljive skupine, uključujući djecu. Fokus je na sprječavanju svih oblika nasilja nad djecom, uključujući tjelesno, psihičko i elektroničko nasilje. Planirane mjere uključuju podršku djeci žrtvama i svjedocima nasilja te rad s djecom koja su sklonija nasilju. Roditelji će biti uključeni u programe prevencije kako bi se smanjilo nasilje među djecom i mladima. Uz daljnje jačanje brige o mentalnom zdravlju i sprječavanje međuvršnjačkog nasilja, a nastaviti će se zapošljavanje stručnih suradnika u školama koji će djeci i mladima osigurati potrebnu podršku.

Osim zakonskih propisa i Ustava Republike Hrvatske, Hrvatska posjeduje Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece, Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, Protokol o pokretanju psiholoških kriznih intervencija u sustavu odgoja i obrazovanja,

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji kao i interne akte/protokole postupanja na razini osnovne i srednje škole. Ti protokoli definiraju službeni postupak u slučaju negativnih pojava te uspostavljaju odgovarajući mehanizam za prijavu, dokumentiranje i po potrebi prosljeđivanje slučajeva drugim relevantnim institucijama.

Također, Ministarstvo znanosti i obrazovanja ima mrežu regionalnih timova za psihološke krizne intervencije koji se aktiviraju u slučaju kriznih događaja s ciljem ublažavanja utjecaja kriznog događaja, ubrzavanja procesa oporavka sudionika te sprečavanja dugotrajnih psiholoških posljedica traumatskog događaja. U sklopu Natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava projektima udruga u području izvaninstitucionalnoga odgoja i obrazovanja djece i mladih Ministarstvo znanosti i obrazovanja financira projekte organizacija civilnog društva koje su dio prioritetnog područja povezanog s prevencijom nasilja i promocijom univerzalnih vrijednosti.

Mentalno zdravlje djece i mladih narušava i vršnjačko nasilje, kako fizičko tako i elektroničko. Stoga ćemo, kao prve mjere smanjivanja nasilja i zlostavljanja djece te pružanja podrške žrtvama nasilja pojačati i pratiti primjene programa prevencije vršnjačkog nasilja kao sastavnog dijela rada škola te ulagati u stručno usavršavanje obrazovnih radnika vezano uz postupanje u slučaju pojave vršnjačkog nasilja te za prepoznavanje i djelovanje u slučaju obiteljskog nasilja.

Potrebno je osnovati interdisciplinarni centar za djecu žrtve i svjedoke kako bi se na jednom mjestu osigurali stručnjaci za pravovremenu i adekvatnu zaštitu djece. Visoko traumatizirana djeca, pogotovo žrtve spolnog iskorištavanja i zloupotrebe zahtijevaju posebnu pozornost i odgovor sustava za punu zaštitu žrtava, pravodobno otkrivanje i strože sankcioniranje počinitelja, jer prema podacima MUP- a, u 2021. godini je bilo prijavljeno 804 kaznena djela spolne naravi počinjenih na štetu djece, što je znatno više u odnosu na 573 takva djela u 2020. godini.

Imamo zabrinjavajući porast svih oblika nasilja u obitelji. Riječ je o izravnim tjelesnim i psihičkim zlostavljanjima djece. Dijete je uvijek žrtva nasilja u obitelji, ako je majka žrtva nasilja.

Što se tiče nasilja u obitelji, vidimo nastavak trenda pada broja obiteljskog nasilja u sferi prekršajnog prava (8368 osoba je bilo prijavljeno, što je 2 % manje nego u 2020.), a 6452 kaznena djela među bliskom osobama, što predstavlja porast od 12 % u odnosu na 2020. godinu (5747 u 2020.godini).

Dakle nasilje u obitelji je u porastu i postaje sve brutalnije. Crna brojka neprijavljenog nasilja govori nam da na svako prijavljeno nasilje dolazi 10 neprijavljenih nasilja.

Među gomilom problema, posebno je opasna i zabrinjavajuća činjenica da se na žurni smještaj korisnika i izdvajanje djece - koja su u nesigurnom ili opasnom okruženju - čeka mjesecima, jer stručni radnici nemaju gdje smjestiti dijete ili korisnika. Tako je mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu u 2021. godine izrečena u 1380 slučajeva, dok je u 2018. godine bila izrečena u 835 slučajeva. Broj odluka suda o privremenom povjeravanju djeteta drugoj osobi, ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji u 2021. godini je bio 483, dok je u 2018. bilo 386 takvih odluka. Povećao se i broj odluka suda o lišavanju prava na roditeljsku skrb na 218 u 2021. godini,

u odnosu na 173 odluke u 2018. Može se reći da je su nekadašnji centri za socijalnu skrb, uslijed i drugih tragičnih slučajeva sa smrtnim ishodom djece, povećali mjere nadzora u rizičnim obiteljima, no istodobno je država potpuno podbacila jer uopće nije osigurala smještajne kapacitete za djecu, mlade, starije osobe, osobe s invaliditetom, djecu s poteškoćama i sve one koji se kao pojedinac ili obitelj zateknu u teškim životnim okolnostima. Zakonodavni okvir i sustav socijalne skrbi u previše broja slučajeva daje beskonačne šanse biološkim roditeljima, i tu se može puno više napraviti pogotovo u pravosudnom sustavu, koji donosi odluke primjerice o lišavanju roditeljske skrbi, na prijedlog Zavoda za socijalnu skrb.

- Omogućiti mladim roditeljima dostupnost usluga obiteljskih savjetovališta i osiguravanje preventivnih programa kojima će obuhvatiti različite situacije kako bi se na vrijeme pripremili za izazovne roditeljske uloge (u Zagrebu trenutno samo tri – Podružnica obiteljski centar, Caritas i Modus – što je daleko ispod potreba, a u ostatku RH je situacija daleko lošija. Treba hitno mapirati potrebe);
- Osigurati sustavnu, strukturiranu i kontinuiranu pomoć i podršku obiteljima s djecom s problemima u ponašanju (izostanci s nastave, prijetnja ispadanja iz sustava obrazovanja, vršnjačko i međuvršnjačko nasilje, eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti...) kroz organiziranje radionica za roditelje s ciljem prevencije takvih pojava u obitelji, ali i ranog prepoznavanja te adekvatnog odgovora na bilo koji oblik neprihvatljivog ponašanja;
- Osigurati bolju međuresornu suradnju i žurno postupanje po svakoj prijavi nasilja, bez obzira radi li se o vršnjačkom nasilju ili nasilju u ustanovama. Hitna izmjena Protokola o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima koji datira iz 2004. godine, a s obzirom na društvene promjene nije u koraku s vremenom;
- S obzirom na sve veći broj djece s poteškoćama, potrebno je povećati upisnu kvotu na fakultetima za školovanje logopeda i drugih stručnjaka te omogućiti zapošljavanje socijalnog radnika u školskom sustavu kao dio stručne službe;
- Osigurati dostupnost izvanškolskih aktivnosti za svu djecu po prihvatljivim cijenama, ovisno o imovinskom cenzusu;
- Osigurati financijsku sigurnost i stabilnost u skloništim za žrtve nasilja u obitelji kroz sustavno financiranje, ne putem projektnih aktivnosti (otvarati dodatne kapacitete skloništa za žrtve nasilja u obitelji);
- Ulagati u primarnu prevenciju nasilja u obitelji (potpora i razvoj srednjoškolskih programa, javnih tribina i projekata promicanja društva bez nasilja);

Uspostaviti čvrstu i dosljednu međuresornu suradnju, koja je usmjerena na poboljšanje položaja žrtve u postupcima. Postupanja su uređena Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, ali problem je u postupanju pojedinih tijela, koje djeluju zasebno, a često nedovoljno koordinirano.

Pitanje prevencije vršnjačkog nasilja kao i zaštite djece od seksualnog zlostavljanja bio je veliki fokus našeg dosadašnjeg rada te smo na tim područjima već poduzeli konkretne korake i predlagali konstruktivna rješenja, a nastaviti ćemo raditi na tom tragu.

U suradnji s udrugom „Ruka“ priredili smo i u saborsku proceduru uputili prijedlog Zakona za zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja koji za cilj ima upravo suzbijanje tog rastućeg problema kroz uvođenje registra počinitelja i obvezu kaznene provjere budućih zaposlenika i volontera u radu s djecom, strožih kazni te monitoringa i edukacije nad počiniteljima kroz psiho-socijalne tretmane i značajniji angažman probacijskog ureda te uvođenje programa prevencije seksualnog nasilja nad djecom u kurikulum osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja.

Vršnjačko nasilje je pojava kojoj sve češće svjedočimo u zadnje vrijeme te smatramo kako su potrebne hitne promjene za suzbijanje istog. jedna od kojih je i da programi prevencije vršnjačkog nasilja budu dostupni svakom djetetu u školama i vrtićima stoga planiramo uvođenje preventivnog programa usmjerenog na suzbijanje vršnjačkog nasilja među djecom u Nacionalni kurikulum u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Smatramo da je potrebna promjena sustava u onaj koji će se fokusirati na ranoj prevenciji i edukaciji djelatnika odgojno obrazovnog sustava, potrebi dodatnog zapošljavanja stručnjaka svih profila, poticanja empatije i tolerancije u djece i radu sa žrtvom, počiniteljem nasilja i čitavom obitelji.

Mreža pita, kandidati odgovaraju:

**Djeca bez
odgovarajuće roditeljske skrbi?**

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

4. Koje korake ćete poduzeti za bolju zaštitu djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi? Koliko sredstava planirate uložiti u mjere koje će poboljšati prava ove skupine djece?

Za djecu bez adekvatne roditeljske skrbi DP predviđa prije svega zakonske promjene kojima bi se olakšali postupci posvojenja, ali i udomiteljstva. DP smatra da model udomiteljstva nije dovoljno razvijen u Hrvatskoj, te da se treba intenzivirati.

Prioriteti u daljnjem procesu razvoja usluga za djecu i obitelji u riziku su nam:

- Razvijanje udomiteljstva te povećanje naknade udomiteljima za 30%,
- širenje usluge organiziranog stanovanja otvaranjem novih stambenih jedinica u kojima djeca žive uz podršku odgojitelja,
- povećanje broja voditelja mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora radi prevencije institucionalizacije,
- zapošljavanje socijalnih mentora kao podrška za mlade koji izlaze iz skrbi,
- povećanje broja udomiteljskih obitelji,
- jačanje usluge psihosocijalne podrške biološkim obiteljima i udomiteljima uspostavom mobilnih timova podrške (stručnjak + obiteljski suradnik) u lokalnoj zajednici,
- širenje usluge boravka,
- programi podrške roditeljstvu i preventivne usluge koje pruža Obiteljski centar dostupne na području svih županija,
- širenje usluge organiziranog stanovanja.

Radit ćemo na dobrobiti djece bez odgovarajuće skrbi, prije svega osnažujući programe prevencije, tj. stručne podrške ugroženim obiteljima, kako ne bi došlo do izmještanja iz obitelji, odnosno kako bi se čim prije stekli uvjeti za povratak u obitelj. Povećat ćemo interventne smještajne kapacitete u domovima socijalne skrbi za djecu, a istovremeno širiti usluge u zajednici s krajnjim ciljem deinstitucionalizacije. Svako dijete treba imati pravo na dom, obitelj i život u zajednici, a ne instituciji, stoga ćemo razvijati organizirano stanovanje i pružiti veću podršku udomiteljstvu.

Snažnije ćemo podržati sustav udomiteljstva jačanjem profesionalnog i specijaliziranog udomiteljstva, uvećanjem naknada za udomitelje te proširenjem kruga potencijalnih udomitelja. Omogućit ćemo pravo na udomljavanje i posvajanje istospolnim parovima i tako uskladiti postojeće zakone sa sudskim praksama koje su eksplicitno potvrdile da istospolni parovi tim procesima mogu pristupiti.

Proces transformacije domova i deinstitucionalizacije je započeo još 2013. godine kada se postupno krenulo sa smanjivanjem smještajnih kapaciteta državnih domova i razvojem udomiteljstva i obiteljskih domova. Smještaj u udomiteljstvu i obiteljskim domovima je za djecu puno bolji oblik skrbi od onog u većim domovima, pruža bolju privrženost i u većoj mjeri može nadomjestiti roditeljsku skrb, bez koje su djeca ostala.

Potrebno je raditi na promicanju posvojenja, osobito posvojenja djece starije kronološke dobi, senzibilizirati javnost za problem teško posvojive djece te posvojiteljima osigurati sustavniju stručnu podršku, budući da posvojena djeca mogu imati niz poteškoća (zdravstvene teškoće, teškoće mentalnog zdravlja, teškoće u ponašanju i prilagodbu na novu obitelj). Potrebno je osigurati dostatan broj stručnjaka specijaliziranih za rad s posvojiteljima i posvojenom djecom.

- S obzirom na trend pada udomiteljskih obitelji, potrebno je uložiti velike napore u promociju udomiteljstva, kako bi se građani odlučili baviti udomiteljstvom, i to na primjerima dobre prakse udomiteljstva. Budući da centralizirane, nacionalne kampanje nisu urodile plodom svih ovih godina, procjenjuje se nužnim ulagati u promoviranje udomiteljstva na lokalnoj razini, s ciljem ravnomjerne rasprostranjenosti.
- Dok ne osnažimo nove udomitelje i ne osiguramo punu podršku, kao prijelazno rješenje nudimo, po uzoru na dječje Sos selo Hrvatska – prijedlog izgradnje zajednica u sustavu koje nude obiteljsko okruženje jer jedna sos mama brine o više djece, ali uz pomoć sustava. Imamo neiskorištene objekte u svim sredinama, mogućnosti za izgradnju novih objekata i navedeno rješenje nudi brzu pomoć u rasterećenju preopterećenih ustanova socijalne skrbi i udomiteljstava. Kao država dužni smo štiti prava djece, izdvojiti ih iz teških, nasilnih okruženja u kojima je ugrožena njihova dobrobit i osigurati im sigurnost i zaštitu.

Ključni problemi koje treba riješiti su nedostatak smještaja kao i regionalno neravnomjerna raspodjela kapaciteta, nedopustivo je da je potreban apel socijalnih radnika putem društvenih mreža kako bi se našao smještaj za pojedince koji su prethodno odbijeni iz desetaka institucija zbog nedostatka adekvatnog smještaja kao što smo imali prilike svjedočiti. Potrebno je i povećanje broja kadra kako socijalnih radnika tako i drugih stručnjaka jer na svim poljima zaostajemo za europskim standardima.

Problem u posvajanju je sporost pokretanja postupka da djeca budu pravno posvojiva, iako zadnjih godina je primjetan pomak u broju posvojenja smatramo ga nedovoljnim. Kampanje za promicanje udomiteljstva pokazale su se neuspješnim. Potrebna je cjelogodišnja animacija ljudi, značajna financijska podrška, ali i stručna podrška. Obzirom da značajan broj djece koja su smješтана u udomiteljskim obiteljima postaju posvojiva prirodan je prijelaz da udomitelji postaju posvojitelji, to je najkorisnija opcija za dijete. Stoga planiramo intenzivno raditi na promociji udomiteljstva, većoj stimulaciji i poboljšanju Zakona o udomiteljstvu.

Sustav zaštite posebno ranjivih skupina djece i mladih koji se nalaze u tretmanu sustava socijalne skrbi uskladiti ćemo s najboljim praksama razvijenih zemalja koje se temelje na principima Konvencije o pravima djeteta i brojnim profesionalnim standardima prihvaćenim za ovu populaciju u razvijenom svijetu.

Mreža pita, kandidati odgovaraju:

**Djeca s
teškoćama u razvoju?**

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

5. Kojim javnim politikama će Vaša stranka osigurati zakonom garantirano pravo na jednakost, nediskriminaciju i pristup odgovarajućoj skrbi i obrazovanju djeci s razvojnim rizicima i teškoćama?

Domovinski pokret je predvidio osiguravanje pune skrbi djeci s posebnim potrebama i njihovim roditeljima putem financijskih i organizacijskih pomoći, asistenata, institucija, općenito uključivanjem te djece u što je moguće širi dijapazon aktivnosti i brige o njihovom zdravlju, bez da to bude isključiva briga njihovih roditelja i njihovih najbližih. DP smatra da je i roditeljima djece s posebnim potrebama nužno osigurati dnevni i godišnji odmor radi njihovog vlastitog mentalnog i fizičkog zdravlja, poglavito ako u obitelji ima više djece, a bez obzira jesu li zdrava ili također s posebnim potrebama, svakome je potreban roditelj i njegova pažnja, kao što je i svakom roditelju potrebno vrijeme za njega samoga i za bračni par, također. DP predviđa znatna ulaganja u rehabilitacijske centre i osiguravanje dostupnosti istih svoj djeci, bez obzira na mjesto stanovanja. Također, predvidjeli smo namirivanje troškova prijevoza do rehabilitacijskih centara ili bolnica na kontrolne preglede za ustanove izvan mjesta stanovanja.

Prepoznajemo izazove s kojima se suočavaju obitelji s djecom koja se bore s razvojnim poteškoćama i smatramo da je imperativ osigurati im zakonom garantirano pravo na jednakost, nediskriminaciju i pristup odgovarajućoj skrbi i obrazovanju za djecu s razvojnim rizicima i teškoćama. Naša politika uključuje niz mjera usmjerenih na poboljšanje pristupa ranoj intervenciji, koordinaciji usluga, edukaciji i osvještavanju, podršci roditeljima, pristupačnom obrazovanju te financijskoj podršci.

S obzirom na to da je obitelj temelj društva, zalažemo se za pružanje podrške obiteljima kako bi im se pružila potrebna pomoć u skrbi za njihovu djecu. Također, smatramo da je važno osigurati pravednu raspodjelu financijskih sredstava kako bi se osigurala kvalitetna skrb i obrazovanje za svu djecu s razvojnim teškoćama, bez obzira na njihov socioekonomski status ili mjesto boravka.

Svake godine osigurava se neposredna potpora pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika za učenike teškoćama u razvoju tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, za što se godišnje izdvaja oko 40 milijuna eura. Isto tako, ostvarena su značajna ulaganja u centre za odgoj i obrazovanje za učenike s teškoćama, te je predviđeno dodatnih 100 milijuna eura za izgradnju u novih centara u različitim dijelovima Hrvatske. Nakon više desetljeća izrađeni su predmetni kurikulumi za posebne programe u osnovnim školama za učenike s teškoćama u razvoju, a po prvi puta donesene su Smjernice za rad s učenicima s teškoćama.

Kako bismo unaprijedili prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, radit ćemo na unapređenju njihove neovisnosti u svim aspektima života, na njihovoj uključenosti u zajednicu, obrazovanju i svijetu rada te na razvoju izvaninstitucionalne skrbi. Osnivanjem zasebna vladinog ureda za osobe s invaliditetom olakšat ćemo međusektorsko ostvarivanje prava koje često zapinje u zasebnim silosima zdravstva, socijalne skrbi, prostornog planiranja, prometa, obrazovanja i rada.

Kako bismo osigurali puno pravo osoba s invaliditetom na neovisnost i uključenost u zajednicu, jačat ćemo uslugu osobne asistencije, i to tako što ćemo osigurati dostojanstvene plaće i puno radno vrijeme za osobne asistente, proširiti prava na uslugu i u većoj mjeri individualizirati osobnu asistenciju.

Proširit ćemo i pravo na inkluzivni dodatak na sve one osobe koje imaju organiziran smještaj u ustanovama socijalne skrbi i koje koriste pravo na organizirani smještaj (recimo u udomiteljskim obiteljima).

Polazeći od standarda univerzalnog dizajna, sustavno ćemo mapirati i prilagođavati objekte i usluge zdravstvenih, socijalnih, kulturnih i drugih javnih ustanova.

Subvencijama za nabavu prilagođenih vozila potaknut ćemo pristupačnost autotaksi prijevoznika. Kako bi se izvaninstitucionalne usluge teritorijalno ravnomjerno razvile te u konačnici bile dostupnije, povećat ćemo dostupnost rane intervencije, rehabilitacije, dnevnog boravka, privremene zamjenske skrbi širenjem mreže centara za cjelovitu skrb u manjim regionalnim središtima.

Kako osobe s invaliditetom ne bi prerano izlazile iz sustava obrazovanja, povećat ćemo broj specijaliziranih stipendija, osigurati sredstva za prilagodbe objekata i nastave te im omogućiti psihosocijalnu podršku.

Povećat ćemo upisne kvote za studente u području edukacijske rehabilitacije i logopedije kako bismo osobama s invaliditetom pružali dugoročnu podršku. Osvremenit ćemo i podići standarde za pomagala na listama Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, kao i standarde adaptivnih tehnologija.

Prema podacima iz lipnja 2023. godine, 16280 je zaposlenih osoba s invaliditetom upisanih u Očevidnik. U Vladi, ministarstvima i državnim upravnim organizacijama zaposleno je ukupno 738 osoba s invaliditetom, od gotovo 60 tisuća ukupno zaposlenih.

U Hrvatskoj živi 657,791 osoba s invaliditetom i nemaju jednak pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvu, pristupačnom stanovanju, socijalnim uslugama. Oni su u velikoj mjeri socijalno isključeni iz zajednice u kojoj žive.

Od ukupnog broja osoba s invaliditetom, 41 % je u radno aktivnoj dobi, a gotovo 48 % je u dobi iznad 65 godina. Nositelj zaposlenja osoba s invaliditetom je privatni sektor, uvelike više nego državni, a svi poslodavci koji zapošljavaju najmanje 20 radnika imaju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom, neovisno o djelatnosti koju obavljaju. Kvota iznosi 3 posto u odnosu na ukupan broj zaposlenih i utvrđuje se mjesečno sa stanjem na zadnji dan u mjesecu.

Mladi s poteškoćama u razvoju po završetku svojeg obrazovanja i osposobljavanja za pojedina zanimanja, ne mogu pronaći zaposlenje i ostaju dugotrajno socijalno izolirani u okviru svoje obitelji, bez mogućnosti ostvarenja svoga punoga potencijala.

Prema podacima Unicefa, 24.169 djece u dobi 0-5 godina u Hrvatskoj su potencijalni primatelji usluga rane intervencije u djetinjstvu, a tek jedno od osmero djece prima te usluge.

Nema primjerene dijagnostike, pružatelja usluge rane intervencije, na pregled logopeda čeka se više od pola godine, tretmani su nedovoljni, a liste čekanja ogromne. Neosiguravanje primjerene stručne podrške djeci s teškoćama u razvoju u smislu ranog poticanja razvoja i neosiguravanje prevencije daljnjeg invaliditeta predstavlja nepoštivanje odredbi Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Od ukupnog broja od 6000 statusa roditelja njegovatelja i njegovatelja, svega 570 korisnika ima osobnog asistenta, a oni će od 1.1.2024. ostati bez osobnog asistenta. Socijalna politika mora biti usmjerena na osiguravanje mjera za što veću razinu uključenosti djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u život u zajednici.

- Zaposlenim osobama s invaliditetom potrebno je omogućiti rad na pola radnog vremena, a plaću za puno radno vrijeme, kako to u sustavu postoji kod roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju, kao pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, što bi uvelike doprinijelo ravnopravnosti osoba s invaliditetom na tržištu rada.
- Definirati i zakonodavno urediti radnu asistenciju kroz izmjene/dopunu Zakona o osobnoj asistenciji. Potrebno je razvijati politiku zapošljavanja osoba s invaliditetom, olakšati prilagodbu radnoga mjesta i potaknuti okruženje u kojem će se dodatno vrednovati poslodavci koji zapošljavaju osobe s invaliditetom.
- Osigurati osobnog asistenta i osobama s invaliditetom o kojima brinu roditelji njegovatelji i njegovatelji pod jednakim uvjetima, kao i omogućiti zadržavanje statusa deset mjeseci nakon smrti njegovane osobe i njegovateljima, ne samo roditeljima. Treba ukinuti štetne zapreke poput sastava članova kućanstava i osigurati broj sati osobne asistencije prema individualnim potrebama korisnika;
- Osigurati inkluzivni dodatak i smještenim korisnicima, ovisno o kategoriji korisnika i postotku utvrđenog oštećenja zdravlja;
- Osigurati potporu organizaciji skrbi u zajednici, u suradnji i partnerstvu s civilnim društvom, po principu neovisnog življenja osoba s invaliditetom;
- Osigurati primjerene smještajne i uslužne kapacitete za djecu s teškoćama u psihofizičkom razvoju i osobe s invaliditetom, uvažavajući individualne potrebe i mogućnosti, kao i blizinu stanovanja;
- Poticati i sufinancirati edukacije, prekvalifikacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom;
- Uskladiti obrazovni sustav s potrebama tržišta rada i osigurati poticaje za poslodavce koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, osposobiti osobe s invaliditetom nakon izlaska iz obrazovanja, uz naknadu za osposobljavanje;
- Osnovati Centre za pružanje usluga u zajednici koji će imati mobilne timove kako bi obitelji imale psihosocijalnu podršku, ali i ranu intervenciju za djecu s teškoćama u razvoju;
- Povećati broj Centara za autizam i modele podrške za roditelje djece iz spektra autizma. Trenutno imamo 4 centra za autizam u RH, što je daleko ispod stvarnih potreba.

Obzirom kako se naš program razvoja sustava obrazovanja temelji upravo na inkluzivnom obrazovanju smatramo kako je nužno djeci s posebnim potrebama, što uključuje i djecu s teškoćama u razvoju kao i one darovite, osigurati nužnu pomoć u vidu dovoljnog broja kako asistenta tako i mentora i drugog nužnog stručnog osoblja.

Planiramo nove načine financiranja asistenata i uređenje njihovog statusa kako bi privukli novi kvalitetni kadar i zadržali postojeće jer zbog nereguliranog statusa, neujednačenih satnica i neizvjesnosti teško ih je zadržati u sustavu. Naročito je problematično pitanje kontinuiteta u radu s pojedinim djetetom. Najbolji su rezultati vidljivi kada pojedini asistent brine za isto dijete više godina nego da se mijenja svake godine i nužno prouzrokuje period prilagodbe i za asistenta i za učenika.

Planiramo razviti integrirani sustav podrške koji će obuhvatiti zdravstveni sustav, socijalnu skrb te odgojno-obrazovni sustav. Ovaj sustav će osigurati koordinirane i povezane usluge za djecu s teškoćama i njihove obitelji, kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima kako bi se osigurala jednaka dostupnost i kvaliteta usluga za djecu s teškoćama u razvoju.

Ujedno smo se zalagali i nastaviti ćemo za konačno reguliranje logopedске djelatnosti jer potreba za logopedima je svaki dan sve veća, a da bi logopedski rad bio kvalitetan i kontroliran on se mora obavljati po pravilima struke koja će propisivati strukovna komora. Logopedi su jedno od najdeficitarnijih zanimanja u Hrvatskoj, a upravo je rana intervencija u detekciji problema do treće godine djeteta od presudne važnosti.

Mreža pita, kandidati odgovaraju:

Siromaštvo i socijalna isključenost?

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

6. Koje aktivnosti i mjere ćete poduzimati u cilju smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti djece? Kako procjenjujete razinu ostvarenosti aktivnosti, mjera odnosno ciljeva *Nacionalnog akcijskog plana za provedbu preporuka Vijeća EU o uspostavi europskog jamstva za djecu*? Na koji od šest općih ciljeva *Nacionalnog akcijskog plana* smatrate da bi se trebao staviti naglasak u sljedećem razdoblju i zašto?

Domovinski pokret predlaže ulaganje od čak 4 posto BDP-a općenito u demografsku politiku, a ona uključuje i obitelji s djecom, pogotovo obitelji sa više djece, uključno i studentske obitelji. Također, besplatne vrtiće, besplatne školske udžbenike i sportske aktivnosti u sklopu školskog programa, a uz sve te brojne mjere za općeniti porast gospodarskih aktivnosti i gospodarska. Bogatijim društvom bi došlo do manje razine siromaštva djece.

Radi izgradnje vitalnog društva u idućem nam je mandatu prioritet omogućiti kvalitetniji život svim građanima, što ćemo postići nastavkom reforme mirovinskog i socijalnog sustava, povećanjem mirovina i politikom ravnomjernog regionalnog razvoja.

Do kraja mandata povećat ćemo socijalne naknade za 30 % i to:

- Povećat ćemo osnovicu Naknade za socijalno ugroženog pojedinca (ZMN) sa 150 na 200 eura.
- Naknadu za ugroženog kupca energenata nastaviti ćemo isplaćivati u uvećanom iznosu od 70 eura.

Snažnije uključivanje ranjivih skupina u tržište rada potaknut ćemo i preko novog institucionalnog okvira za razvoj Društvenog poduzetništva i financiranje aktivnosti društvenih poduzetnika putem programa ESF+.

Nakon provedbe sveobuhvatne dijagnostike siromaštva i socijalne isključenosti kreirat ćemo ciljane i učinkovite mjere namijenjene najranjivijim skupinama društva kako bismo stopu siromaštva smanjili na ispod 15 %.

Reformom sustava socijalne skrbi nastavljamo zapošljavati stručnjake i osnaživati kapacitete u sustavu: zaposlit ćemo više od 200 socijalnih mentora koji će osiguravati podršku dugotrajno nezaposlenim i socijalno ugroženim građanima.

Naši ciljevi i mjere za njihovo dostizanje u priličnoj se mjeri podudaraju s općim ciljevima Nacionalnog akcijskog plana, a to su:

- Provođenje mjera kojima bi se postiglo minimalno dvogodišnje obavezno sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju za svu djecu;
- Produljenje trajanja osnovne škole na devet godina uz zadržavanje postojećeg trajanja srednje škole i omogućavanje prelaska svih škola u jednu smjenu kao i integriranje produženog boravka u redoviti sustav osnovnog obrazovanja;
- Uvođenje zelene javne nabave u vrtiće i škole čime će se osigurati kvalitetna prehrana temeljena na sezonskim namirnicama nabavljena od proizvođača koji hranu uzgajaju u okolini predškolskih i školskih ustanova;
- U zdravstvenim uslugama planiramo povećanje broja specijalizacija iz pedijatrije te stimulacije za rad liječnika primarne zdravstvene zaštite, uključujući pedijatre i ginekologe na geografski deficitarnim područjima.
- Povećanje javnog stambenog fonda kupnjom ili gradnjom novih stambenih jedinica te progresivnim povećanjem proračuna za tu svrhu. Za to ćemo u narednom četverogodišnjem mandatu uložiti 900 milijuna eura za stanovanje, što je pet puta više u odnosu na trenutna ulaganja. Poticat ćemo razvoj neprofitnog stambenog sektora. Poticat ćemo zadružno stanovanje i javno-civilna partnerstva, te ćemo u tu svrhu kreirati fond zemljišta. Osim toga, novim zakonodavnim okvirom i njegovom provedbom povećat ćemo stabilnost i sigurnost stanovanja u svim oblicima stambenih odnosa, posebice u najmu.
- Socijalne naknade ćemo proširiti na skupine koje sustav trenutno ne prepoznaje, a u povećanom su riziku od siromaštva (npr. jednoroditeljske obitelji), a da bismo ih učinili dostupnima većem broju korisnika te automatizirali njihovu isplatu, umrežit ćemo i centralizirati različite socijalne usluge.
- Osnaživanje socijalne usluge za obitelji ovisno o njihovim potrebama, kako bi im se pružila adekvatna podrška za izlazak iz životnih teškoća. Jačat ćemo psihosocijalnu podršku obiteljima i unaprijediti one usluge usmjerene na sveobuhvatnu podršku roditeljstvu. Jačat ćemo programe društvenog mentoriranja kako bismo pružili potrebnu podršku roditeljima koji se nose s izazovima u odgoju djece, a posebnu pozornost obratiti na obitelji sa socioekonomskim problemima kako bi one čim prije izašle iz nepovoljnih životnih prilika. U ruralnim područjima, osnovat ćemo mobilne timove s kojima će se potencijalni korisnici u rubnim i izmještenim područjima moći redovito konzultirati.
- Osnaživanje i osuvremenjivanje stručne podrške učenicima iz skupina u nepovoljnom položaju kao što su to djeca iz obitelji nižeg socio-ekonomskog statusa, otežavajućih obiteljskih okolnosti, djeca migrantskog podrijetla, djeca s invaliditetom te djeca s teškoćama u području mentalnog zdravlja;
- Osiguravanje adekvatne financijske potpore za svu djecu i mlade u Hrvatskoj koji imaju nepovoljne socio-ekonomske prilike, za sve razine obrazovanja;
- Kontinuirani razvoj znanja i vještina vezanih uz inkluziju za odgojno-obrazovne radnike na svim razinama obrazovanja te stipendiranje pripadnika manjinskih skupina za učiteljsku i nastavničku profesiju.

Kada su mlade obitelji u pitanju, socijalna politika mora biti usmjerena na donošenje hitnih mjera za osnaživanje mladih obitelji kroz međuresornu suradnju u rješavanju stambene politike, politike zapošljavanja, osiguravanje usluga vrtića, garantiranje socijalne i ekonomske sigurnosti kao preduvjeta za ostanak mladih obitelji u RH i vraćanja povjerenja u sustav. Potrebno je osigurati snažniji ulazak žena na tržište rada, dodatne mjere upućene prema očevima za uključivanje u obiteljski život te razvijanje socijalnih usluga, ali i mijenjanje sveukupne svijesti.

Doplatak za djecu u Republici Hrvatskoj ima značajno mjesto u sustavu obiteljskih potpora kao oblik novčanog primanja koje obiteljima s djecom ublažavaju razlike u životnom standardu u odnosu na obitelji bez djece. Iako je smisao dječjeg doplatka potpora uzdržavanju i odgoju djece, nažalost u velikom broju slučajeva doplatak za djecu služi za podmirenje osnovnih životnih potreba, podmirenje režijskih troškova, odnosno podmirenje troškova kućanstva. Pogotovo je to izražena poteškoća kod korisnika zajamčene minimalne naknade, radnika koji rade za minimalnu plaću te svih onih obitelji koje su u riziku od siromaštva. Trenutno u RH doplatak za djecu prima 244 092 djece, a u tijeku su zakonske izmjene kojima će se povećati obuhvat djece, no nedostatno.

Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, dobna struktura starosti djece je: od 0 – 19 godina: u 0-4 dobi ima 175 535 djeteta, u dobi od 5-9 ima 181 445 djeteta, u dobi od 10-14 ima 195 436 djeteta i u dobi od 15-19 godina ima 188 729 djeteta, odnosno ukupno je 741.145 djece. Potrebno je osigurati doplatak za svako dijete. U kontekstu sadašnjeg propisa, doplatak za djecu je određen dohodovnim, a ne i imovinskim cenzusom. Uvjetovan je prihodom u kućanstvu, po članu obitelji i cenzusom koji će po novom zakonu iznositi 618 eura, umjesto dosadašnjih 309 eura i planiran je obuhvat 511 tisuća djece. Postavljanjem cenzusa će ponovno veliki broj djece ostati bez doplatka ili će on biti u manjem iznosu jer je postavljeno 5 razreda, a rasponi se povećavaju sa sadašnjih 26,49 do 39,73 eura na 30,90 do 61,80 eura te je povećanje na simboličnoj razini.

Njemačka je od ove godine podigla dječji doplatak na 250 eura za svako dijete, upravo jer je potrebno pomoći obiteljima sa djecom, koje su pogođene iznadprosječno porastom cijena. Polovica zemalja EU ima univerzalni doplatak za djecu i u prosjeku je oko 100 eura, a u drugoj polovici EU zemalja, koje još nemaju univerzalni dječji doplatak, on ovisi o prihodima roditelja.

- Povećati kapacitete sustava javnih vrtića (Polazišne točke za unapređenje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja), produženi boravak u školi do 4. razreda, programi prilagođeni potrebama djece s teškoćama u razvoju, izvannastavni sadržaji;
- Dodatno unaprijediti mjera i usluge za roditelje koji skrbe o djeci s teškoćama u razvoju;
- Povećati očinski dopust u neprekidnom trajanju, ovisno o broju rođene djece, na 20 radnih dana za jedno dijete i od 25 radnih dana u slučaju rođenja blizanaca, trojki ili istodobnog rođenja više djece (sada je propisan očinski dopust 10, odnosno 15 dana);
- Što se tiče visine naknade plaće za vrijeme korištenja roditeljskog dopusta, sada je propisano kako naknada plaće za prvih 6 mjeseci (ako to pravo koristi jedan roditelj) ili prvih 8 mjeseci (ako to pravo koriste oba roditelja) iznosi 100% osnovice za naknadu plaće, a koja ne može za puno radno vrijeme iznositi više od 225,5% proračunske osnovice mjesečno (995,45 EUR/7.500,13 kn). Potrebno je potpuno delimitirati iznos roditeljskih naknada za potrebu isplate dvostrukih novčanih naknada i potpora iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora u slučajevima poroda blizanaca;
- Povećati naknadu za vrijeme bolovanja za njegu djeteta do 7. godine djetetova života, što posebno pogađa samohrane roditelje, koji osim što njeguju dijete za vrijeme bolesti, plaća im se uvelike smanjuje;
- Povećati financijsku naknadu za opremu novorođene djece (povećati naknade za pomoć u opremanju novorođenčeta za prvo i drugo dijete na državnoj razini neovisno o poticajnim mjerama na lokalnoj razini);
- Doplatak za djecu treba biti potpora mladim obiteljima u obliku demografske mjere za svako dijete. Predlažemo da visina dječjeg doplatka ovisi o dobi djeteta:
  - dijete u dobi od 0 – 7 godina, u iznosu od 100 eura
  - dijete u dobi 8 – 14, u iznosu od 120 eura
  - dijete u dobi od 15 – do završetka obveznog redovnog školovanja, odnosno do 18 godina, u slučaju iznimnih prekida školovanja, u iznosu od 140 eura

Kako bi smanjili siromaštvo i socijalnu isključenost djece planiramo mjere besplatnih vrtića za svu djecu kao i osiguravanje besplatnih udžbenika svoj djeci, osiguranje 100% neto plaće majkama na porodiljnom dopustu, kao i povećanje naknada za novorođenu djecu do iznosa prosječne plaće u RH.

Osigurat ćemo univerzalni dječji doplatk u jednakom iznosu za svu djecu bez cenzusa neovisno o broju djece i redosljedu rođenja, a dodatne olakšice osiguravati kroz porezni sustav i mjere potpora obiteljima s nižim primanjima.

Osigurat ćemo uvođenje lepeze potpora za samohrane roditelje. Stvoriti ćemo preduvjete za podršku ranog razvoja djeteta kroz uspostavu efikasnijeg i efektivnijeg sustava financiranja dionika koji svojim djelovanjem utječu na aspekt demografskog razvoja (sustav obrazovanja, zdravstveni sustav, sustav socijalne zaštite obitelji i djeteta) kao i kroz mogućnost pružanja bonusa pri kupnji raznih proizvoda namijenjenih djeci različita uzrasta korištenjem e-dječje kartice te provođenjem diferencirane politike cijena za određene proizvode za djecu.

Poticat ćemo aktivnosti koje promiču inkluziju djece u riziku od siromaštva u društvene, kulturne i sportske aktivnosti kako bi im se omogućilo da se osjećaju uključeno i podržano.

Mreža pita, kandidati odgovaraju:

**Sudjelovanje
djece u odlukama koje ih se tiču?**

MREŽA
UDRUGA
ZA DJECU

7. Što ćete učiniti u cilju veće uključenosti djece i mladih u procese donošenja odluka na nacionalnoj razini?

Djeca ne bi direktno, već putem odluka svojih roditelja, sudjelovala u donošenju odluka, stariji maloljetnici prema zakonskim odredbama, a sve to na temelju opće deklaracije o ljudskim pravima gdje se eksplicitno navodi da su roditelji odgovorni za odgoj svoje djece.

U cilju veće uključenosti djece i mladih u procese donošenja odluka na nacionalnoj razini, planiramo poduzeti nekoliko mjera. Prije svega, osiguravamo uspješan rad vijeća učenika u svim školama kako bi se od najranije dobi učenici upoznaju s demokratskim načelima odabira predsjednika razreda, donošenja odluka u vijeću učenika i argumentiranja svojih potreba. Također, Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama bolje će se definirati djelokrug i ovlasti Nacionalnog vijeća učenika za snažnije djelovanje mladih na nacionalnoj razini.

Edukacija o participaciji bit će ključna, kako bi djeca i mladi bili informirani o načinima sudjelovanja u procesima donošenja odluka, posebice kroz provedbu međupredmetnih tema. Kroz ove mjere, želimo osigurati da se glas djece i mladih čuje i uvaži, što će pridonijeti većoj participaciji i demokratičnosti društva.

Donijeli smo Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2023. do 2025. godine koji sadrži 6 zasebnih mjera: Rad s mladima; Participacija mladih u društvu; Obrazovanje mladih; Mladi i Europska unija; Mladi u ruralnim područjima te Zdravlje i kriza uzrokovana pandemijom koronavirusa.

Izabran je mladi delegat pri UN-u koji predstavlja interese mladih Republike Hrvatske te kroz suradnju s delegatima iz drugih zemalja sudjeluje u donošenju odluka i političkih rješenja o pitanjima značajnima za mlade na međunarodnoj razini. Izbor hrvatskog mladog delegata predstavlja značajan iskorak u aktivnoj participaciji mladih na međunarodnoj razini

Savjeti mladih osnivaju se kao savjetodavna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koja promiču i zagovaraju prava, potrebe i interese mladih na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini

Aktivan je Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske koji djeluje kao savjetodavno tijelo Vlade u području mladih te politika za mlade.

Osnovan je Savjet mladih Republike Hrvatske kao tijelo za suradnju i koordinaciju svih županijskih savjeta mladih, a njegova je zadaća promicanje potreba i interesa mladih iz svih dijelova Hrvatske.

Participaciju djece i mladih u njihovim odgojno-obrazovnim ustanovama i lokalnim zajednicama, a koja je usmjerena na postizanje osobne i društvene dobrobiti te ekološke održivosti, smatramo ključnim dijelom učenja o solidarnosti i životu u demokratskom društvu. Temeljem dostupnih istraživanja zaključujemo kako su prilike za participaciju djece i mladih ograničene. Zato ćemo

- Uvesti građanski odgoj i obrazovanje kao obavezan predmet koji polazi od pojava i problema koje djeca i mladi prepoznaju kao važne u okolini te koji je putem suradničkog i iskustvenog učenja usmjeren na poticanje učeničkog aktivizma i rješavanje problema u lokalnim zajednicama;
- Poticati provedbu projekata koje osmišljavaju djeca i mladi te promociju primjera participacije, uključujući i primjere uspješnog funkcioniranja Vijeća učenika, studentskih udruga i volonterskih klubova, ali i demokratskog okruženja u školama;
- Poticati odgojno-obrazovne ustanove na razvoj projekata solidarnosti kako bi se kod djece i mladih poticala briga o drugima i briga o zajednici;
- Povećati udio predmetne izbornosti u školama;
- Uvesti stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika o oblicima i načinima poticanja participacije djece i mladih;

Osigurati sveobuhvatno stručno osposobljavanje ravnatelja škola koje za cilj ima jačanje njihovih kompetencija za stvaranje demokratske škole.

U posljednjih osam godina vladajuće stranke, sektor mladih u Hrvatskoj u potpunosti je devastiran jer ga je zarobila Mladež HDZ-a. HDZ nije šest godina bio u stanju donijeti novi Nacionalni program za mlade, a kada ga je donio, nije obuhvatio osnovne elemente razvoja sektora mladih ni poticanja participacije i razvijanja mladih kao ravnopravnih aktera u društvu. Uključenost mladih u društvo ključna je za razvoj održivih i otpornih zajednica. Poticanje i podrška mladih u aktivnom sudjelovanju u društvenim, ekonomskim i političkim procesima doprinosi pozitivnim promjenama i razvoju. Upravo zato predlažemo potpuno novu paradigmu temeljenu na osnovnoj premisi da su mladi prije svega sadašnjost, a ne samo budućnost te da mladima danas treba pružiti priliku.

Donijet ćemo zaseban Zakon o mladima po uzoru na Sloveniju, koji će definirati sektor mladih, pružiti okvir zaštite i promicanja prava, interesa i potreba mladih, otvoriti mogućnost za kvalitetniju participaciju mladih i jasno definirati tijela i institucije za implementaciju politika za mlade kao i profesiju osoba koje rade s mladima (youth worker). Kroz obrazovnu politiku ćemo osnaživati mlade za odgovorno i savjesno sudjelovanje u demokratskim procesima. Učenička participacija i umrežavanje neizostavni je dio procesa stjecanja takvih kompetencija, ali i omogućavanja mladima da se njihov glas čuje te da se njihove ideje provode. Posljednjih godina učinjena je velika nepravda reduciranjem mogućnosti participacije studenata unutar tijela na razini sveučilišta i fakulteta, što onemogućuje studentima borbu za njihova prava i interese. Zakon o studentskim zborovima zastario je te ćemo provesti širu raspravu o tome kako bismo ga izmijenili u cilju boljeg, pravednijeg i snažnijeg studentskog predstavništva. Izmjenit ćemo Zakon o savjetima mladih transparentno i inkluzivno te ćemo uključiti sve relevantne aktere. Također, vjerujemo da je u Hrvatskoj potrebno otvoriti širu raspravu o temi spuštanja dobne granice za participaciju na izborima.ekst zalijepite preko ovoga s opcijom „bez formatiranja teksta“

Studije pokazuju da što se ranije kreće raditi s mladima da im je interes za bavljenje politikom veći, a politika je ta koja definira njihove živote, bili oni uključeni ili ne. Smatramo kako je nužno mladima omogućiti da kroz jedinice lokalne samouprave nametnu teme koje su njima od interesa s obzirom na njihove specifične potrebe.

Trenutno postoji veliki prostor za povećanje participacije mladih jer je veliki broj njih koji su uključeni u civilni sektor striktno uključeni u sportska i kulturno-umjetnička društva, a mali broj u aktivnosti kakve predviđa savjet mladih.

U području društvene participacije mladih planiramo uključivanje mladih osoba u odlučivanje na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini kroz daljnje poticanje i specifikaciju rada savjetodavnih tijela mladih s ciljem proširenja prostora za sudjelovanje mladih u stvaranju javnih politika. Daljnje poticanje međunarodne mobilnosti mladih s ciljem razvijanja interkulturalnih kompetencija. Podupiranje organizacija civilnog društva koje se bave razvojem političke kulture i demokratskih vrijednosti kod mladih. Razvoj kurikuluma za razvoj građanskih i političkih kompetencija mladih u formalnom obrazovanju.